

KH&CN cần bám sát thực tiễn, bám sát doanh nghiệp, lắng nghe hơi thở cuộc sống

Đó là mong muốn của Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Xuân Phúc tại Hội nghị trực tuyến toàn quốc về khoa học và công nghệ (KH&CN) lần đầu tiên do Bộ KH&CN tổ chức vào đầu tháng 1 vừa qua. Với chủ đề “KH&CN phục vụ phát triển kinh tế - xã hội”, Hội nghị đã vượt qua khuôn khổ một sự kiện tổng kết của ngành KH&CN, trở thành diễn đàn của các nhà quản lý, nhà khoa học chia sẻ những quan điểm làm thế nào để tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc kìm hãm sự phát triển của KH&CN. Tham dự Hội nghị cùng Thủ tướng có Phó Thủ tướng Vũ Đức Đam, Lãnh đạo các bộ, ban, ngành Trung ương, Lãnh đạo UBND và Lãnh đạo các sở, ban, ngành của 63 tỉnh, thành phố trên cả nước.

Các lĩnh vực KH&CN cùng vào cuộc phục vụ trực tiếp cho phát triển kinh tế - xã hội

Báo cáo do Bộ trưởng Bộ KH&CN Chu Ngọc Anh trình bày tại Hội nghị đã bao quát đầy đủ những kết quả của hoạt động KH&CN trong năm vừa qua, qua đó có thể thấy, các lĩnh vực KH&CN đều cùng vào cuộc quyết liệt, có những kết quả rõ rệt phục vụ trực tiếp cho sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, biểu hiện ở một số ngành cụ thể như:

Khoa học xã hội và nhân văn đã làm tốt chức năng nghiên cứu, cung cấp những luận cứ khoa học phục vụ sự lãnh đạo của Đảng, giúp các cơ quan chức năng hoạch định chủ trương, đường lối trong phát triển kinh tế - xã hội

Năm 2015-2016, các kết quả nghiên cứu đã phục vụ trực tiếp xây dựng Báo cáo tổng kết 30 năm đổi mới (1986-2016) và soạn thảo các dự thảo văn kiện Đại hội XII và các Hội nghị Trung ương Đảng. Một số điểm lớn thể hiện những đóng góp của khoa học xã hội và nhân văn đã được các nhà khoa học tổng kết gồm:

- Các nghiên cứu trong lĩnh vực đã làm rõ cục diện thế giới và khu vực, những biến động gần đây tác động đến Việt Nam và dự báo tình hình sắp tới; làm rõ hơn vấn đề quốc gia, dân

tộc trong thế giới đương đại; nhận thức và xử lý quan hệ với các nước lớn, với các nước láng giềng để có chính sách hợp lý.

- Đã đề xuất được những quan điểm, giải pháp mới về phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa cho giai đoạn 2016-2020 và tầm nhìn 2030.

- Đề xuất được hệ tiêu chí nước công nghiệp theo hướng hiện đại của Việt Nam; đưa ra quan niệm, nội hàm và tiêu chí đánh giá phát triển bền vững; đề xuất hệ thống quan điểm mới và hệ thống giải pháp đồng bộ bảo đảm phát triển bền vững ở Việt Nam đến năm 2030; những quan điểm cơ bản về mô hình tăng trưởng trong thời

kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế, định hướng mô hình tăng trưởng kinh tế trong thời kỳ mới.

- Các nghiên cứu đã giúp đổi mới và hoàn thiện các chính sách kinh tế vĩ mô và các chính sách kinh tế trong một số ngành cụ thể, đẩy mạnh thương mại quốc tế, đổi mới công nghệ tiếp thị và xúc tiến các hoạt động marketing trong nước và quốc tế, nâng cao năng lực quản trị kinh doanh, phát triển thương mại điện tử của các doanh nghiệp.

- Cung cấp luận cứ mới để hoàn thiện định hướng nhiệm vụ phát triển văn hóa, đưa ra hệ giá trị con người Việt Nam, nêu ra 5 nhóm giải pháp chủ

yếu để hiện thực hóa hệ giá trị định hướng cốt lõi này vào cuộc sống...

KH&CN đã giúp nâng cao tỷ trọng nông nghiệp, phục vụ trực tiếp cho việc xuất khẩu

Trong lĩnh vực sản xuất nông nghiệp, KH&CN là động lực giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong tăng trưởng. Theo đánh giá của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, các tiến bộ KH&CN đã đóng góp khoảng 30-40% vào tăng trưởng nông nghiệp tùy theo từng lĩnh vực cụ thể. Các kết quả KH&CN đã được ứng dụng trong tất cả các khâu của quá trình sản xuất nông nghiệp, từ nghiên cứu, chọn tạo giống cây trồng, vật nuôi; kỹ thuật gieo trồng, chăm sóc, canh tác; thức ăn chăn nuôi cho đến phân bón, thuốc bảo vệ thực vật... Trong đó, quan trọng nhất là khâu chọn tạo giống cây trồng, vật nuôi mới theo hướng tăng năng suất, nâng cao chất lượng để thay thế giống nhập ngoại (từ chỗ nhập khẩu 70% giống cây trồng, vật nuôi, hiện nay chỉ còn nhập dưới 30%). Các nhà khoa học Việt Nam đã nghiên cứu chọn tạo được trên 100 giống cây trồng mới. Các kết quả KH&CN được ứng dụng trong nông nghiệp đã giúp Việt Nam trở thành một trong những quốc gia dẫn đầu về xuất khẩu nông, lâm, thủy sản với kim ngạch xuất khẩu đạt 32,1 tỷ USD, trong đó có nhiều mặt hàng đạt kim ngạch xuất khẩu trên 1 tỷ USD (thủy sản 6,69 tỷ, rau quả 2,3 tỷ, hạt điều 2,72 tỷ, hạt tiêu 2,71 tỷ, cà phê 3,18 tỷ, gạo 2,1 tỷ, cao su 1,55 tỷ, gỗ và sản phẩm gỗ 6,56 tỷ).

KH&CN khẳng định được vai trò động lực góp phần thực hiện các mục tiêu phát triển trong lĩnh vực công nghiệp

Trong lĩnh vực công nghiệp, đã thiết kế, chế tạo thành công nhiều chủng loại sản phẩm, thiết bị cơ khí đáp ứng yêu cầu kinh tế - xã hội, thay thế nhập khẩu với giá thành cạnh tranh, góp phần tăng tỷ lệ nội địa hóa thiết bị, giảm nhập khẩu. Thông qua các hoạt động KH&CN, các viện nghiên cứu,

Giàn khoan Tam Đảo 05

tập đoàn, doanh nghiệp cơ khí chế tạo đã khẳng định được thương hiệu và vị thế ở thị trường trong nước và thế giới, đã có đủ năng lực làm tổng thầu (EPC) các công trình lớn hàng tỷ USD, một số sản phẩm đã đạt tiêu chuẩn chất lượng tương đương với sản phẩm nhập khẩu, đủ điều kiện xuất khẩu cạnh tranh với sản phẩm nước ngoài, điển hình như giàn khoan tự nâng 120 m nước (Tam Đảo 05 - Giàn khoan tự nâng dầu khí lớn nhất Việt Nam hiện nay) được hạ thủy, bàn giao cho chủ đầu tư là Liên doanh Việt - Nga Vietsovetpetro vào ngày 12/8/2016; các loại động cơ điện công suất đến 5 MW, tuabin công suất đến 6 MW, các chủng loại máy biến áp đến 500 kV, lọc bụi tĩnh điện cho các nhà máy công nghiệp với chất lượng tương đương sản phẩm cùng loại của châu Âu. Việc thiết kế chế tạo trong nước đã góp phần đưa tỷ lệ nội địa hóa thiết bị trong các dây chuyền đồng bộ của nhà máy xi măng, nhiệt điện... ngày càng tăng cao.

Những thành tựu nổi bật trong y học đều xuất phát từ các kết quả nghiên cứu khoa học

Những thành tựu nổi bật trong y học đều xuất phát từ các kết quả nghiên cứu khoa học đã thúc đẩy sự phát triển của ngành y tế, góp phần to lớn vào sự nghiệp bảo vệ và chăm sóc sức khỏe nhân dân. Các công trình nghiên cứu đã góp phần dự phòng, đẩy lùi nhiều dịch bệnh nguy hiểm. Nhiều kỹ thuật tiên tiến trong chẩn đoán và điều trị bệnh đã được nghiên cứu ứng dụng thành công, nhiều loại bệnh đã được chẩn đoán và điều trị với tỷ lệ thành công cao, giá thành rẻ, tiết kiệm cho xã hội hàng trăm

tỷ đồng, tiết kiệm ngoại tệ hàng tỷ USD/năm do không phải ra nước ngoài điều trị. Vai trò và vị thế của nền y học Việt Nam ở một số lĩnh vực đã được nâng cao ngang tầm các nước trong khu vực và trên thế giới như: ghép tạng, công nghệ tế bào gốc, y học hạt nhân, nội soi can thiệp, điện quang can thiệp, hỗ trợ sinh sản, an toàn truyền máu, hồi sức cấp cứu, vắc xin và sinh phẩm. Sau khi nghiên cứu thành công ghép các tạng đơn lẻ như: ghép thận, gan, tim, các nhà khoa học Việt Nam đã chủ động thực hiện được ghép đồng thời 2 tạng (thận và tụy).

Đã tiếp cận được các công nghệ tiên tiến trên thế giới và làm chủ được nhiều quy trình, kỹ thuật ứng dụng tế bào gốc để điều trị nhiều bệnh lý như: thoái hóa khớp, suy tim sau nhồi máu cơ tim, chấn thương cột sống có tổn thương tuỷ hoàn toàn, ung thư buồng trứng và ung thư vú; đã làm chủ các quy trình ứng dụng kỹ thuật sinh học phân tử trong chẩn đoán bệnh, nhất là các bệnh truyền nhiễm nguy hiểm, bệnh mới phát sinh như SARS, cúm A/H5N1, bệnh do vi rút ZIKA; đã làm chủ được các kỹ thuật phẫu thuật nội soi, từ chỗ nội soi nhiều lỗ, đến nội soi một lỗ, nội soi qua lỗ tự nhiên, và nội soi robot... giúp người bệnh mau bình phục, giảm tỷ lệ biến chứng, giảm thời gian nằm viện, giảm chi phí điều trị.

Trong các lĩnh vực khác như thương mại, dịch vụ; tài nguyên môi trường và phòng tránh thiên tai, quốc phòng - an ninh..., KH&CN đều có sự hiện diện và tạo ra những dấu ấn sâu sắc, góp phần quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Những khó khăn cần được tháo gỡ

Hội nghị đã được nghe 11 ý kiến tham luận tâm huyết của Lãnh đạo các bộ, ngành và địa phương. Bên cạnh việc đánh giá cao các kết quả Bộ KH&CN đã đạt được trong năm qua, các đại biểu tập trung nhấn mạnh về những khó khăn, vướng mắc trong hoạt động KH&CN rất cần được tháo gỡ, như:

Theo Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Nguyễn Xuân Cường, KH&CN cần tập trung đầu tư vào các hướng mũi nhọn, có trọng tâm, trọng điểm, tác dụng lan tỏa nhanh, hiệu quả tức thì như lĩnh vực nông nghiệp hữu cơ, nông nghiệp công nghệ cao. Bên cạnh đó, cần đẩy mạnh xã hội hóa hoạt động KH&CN nhằm thu hút được đa dạng nguồn lực đầu tư cho KH&CN; phát huy hơn nữa lực lượng KH&CN ở nước ngoài nhằm tập hợp được tối đa sức mạnh và trí tuệ của đội ngũ Việt kiều. Cần đầu tư tới ngưỡng và đẩy nhanh tiến độ tại các khu công nghệ cao của đất nước; hoạt động sở hữu trí tuệ, tiêu chuẩn đo lường chất lượng cần được đẩy mạnh hơn để hỗ trợ các ngành kinh tế phát triển.

Tăng cường hơn nữa công tác khoán và đặt hàng trong nghiên cứu khoa học là ý kiến của Bộ trưởng Bộ Y tế Nguyễn Thị Kim Tiến. Theo nữ Bộ trưởng, trong thời gian vừa qua các kết quả nghiên cứu khoa học và ứng dụng công nghệ đã đáp ứng được yêu cầu khám chữa bệnh của nhân dân. Ví dụ, trong lĩnh vực ghép tạng, trước đây chúng ta bị đánh giá là lạc hậu so với thế giới hàng nửa thế kỷ thì nay đã sánh ngang bằng với các nước trong khu vực và trên thế giới; hoặc trong lĩnh vực sản xuất vắc xin phòng bệnh, Việt Nam đã trở thành nước có “tên tuổi” trên bản đồ y học thế giới, các kết quả đó đều là thành tựu của KH&CN mang lại. Tuy nhiên, theo Bộ trưởng Nguyễn Thị Kim Tiến, vấn đề phân bổ kinh phí cho KH&CN cần phải xem xét lại cho “ra tằm ra mót”, tránh đầu tư dàn trải, những ngành nào đã khẳng định được hiệu quả cần được đầu tư nhiều hơn. Ngoài ra, đào tạo nhân lực KH&CN luôn phải được chú trọng, bởi đây là cốt lõi của mọi thành công.

Ý kiến của ông Nguyễn Đức Quyên - Phó Chủ tịch thường trực UBND tỉnh Thanh Hóa lại tập trung kiến nghị vào cơ chế chính sách cho phát triển KH&CN. Theo ông, ngân sách KH&CN cấp cho địa phương cần đảm bảo đủ 2% chi ngân sách để các địa phương đảm bảo mọi hoạt động. Ngoài ra, để hoạt động KH&CN ở địa phương phát triển hơn, đề nghị Bộ KH&CN kiến nghị với Chính phủ, Quốc hội sửa đổi, bổ sung Luật Chuyển giao công nghệ theo hướng quy định cụ thể hơn trách nhiệm của UBND tỉnh đối với các dự án đầu tư phát triển tại địa phương; sửa đổi Nghị định 80/2007/NĐ-CP về doanh nghiệp KH&CN phù hợp hơn với thực tế, vì hiện nay rất nhiều doanh nghiệp KH&CN ở địa phương không được hưởng đầy đủ các ưu đãi theo quy định; cần rút ngắn thời hạn cấp các văn bằng bảo hộ về sở hữu trí tuệ...

6 yếu tố để KH&CN thành công

Phát biểu chỉ đạo tại Hội nghị, Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc biểu dương và đánh giá cao những kết quả to lớn của ngành KH&CN. Sau khi chỉ ra những mặt còn tồn tại, Thủ tướng nhấn mạnh 6 yếu tố để KH&CN thành công, đó là: thể chế, cơ chế, môi trường; con người; nguồn lực; cơ sở hạ tầng; năng lực hội nhập; năng lực kiến tạo quản trị của Nhà nước cho KH&CN.

Cụ thể, theo Thủ tướng, phải tạo thể chế thông thoáng trong phát huy nhân tài, sử dụng người tài, kể cả người chưa vào Đảng, kiểu bào là những nhà khoa học ở nước ngoài nhưng có nguyện vọng cống hiến cho quê hương. Hoạt động nghiên cứu KH&CN phải gắn với thị trường trên cơ sở hiểu thị trường đang cần gì, sẽ cần gì để đưa ra hướng nghiên cứu phù hợp nhất. Chất

lượng, giá trị của sản phẩm phải thực sự do thị trường đánh giá, quyết định. Phải tách hoạt động khoa học ra khỏi hoạt động hành chính, tránh tình trạng hành chính hóa nghiên cứu khoa học. Nếu các nhà khoa học suốt ngày lo nghĩ thủ tục hành chính thì rơi rụng về chuyên môn, hãy làm quen với tư duy quản lý khoa học chỉ dựa vào kết quả chứ không nên dựa vào quá trình. Đừng để các nhà khoa học phải lo mua hóa đơn vật vờ - Thủ tướng nhấn mạnh.

Nhắc lại lời dạy của Hồ Chủ tịch năm 1963: “Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng nhằm nâng cao năng suất lao động, không ngừng cải thiện đời sống của nhân dân, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội thắng lợi”, Thủ tướng lưu ý Bộ KH&CN, các đơn vị trong hệ thống KH&CN cần bám sát thực tiễn, bám sát doanh nghiệp, lắng nghe “hơi thở cuộc sống”, xem cuộc sống cần gì với tinh thần phối hợp tốt giữa “3 nhà” (nhà khoa học, nhà nước, nhà sản xuất). Thủ tướng cũng bày tỏ mong muốn của mình thông qua việc đặt câu hỏi cho tất cả các nhà quản lý, nhà khoa học: xây dựng Chính phủ kiến tạo trong lĩnh vực KH&CN thì cần phải làm gì? Làm thế nào để KH&CN có đóng góp ngày càng nhiều hơn nữa cho sự phát triển của đất nước. Đây không phải là câu hỏi dành riêng cho Bộ KH&CN mà tất cả các bộ, ngành cùng suy nghĩ và có đề xuất với Chính phủ. Thủ tướng cam kết, Chính phủ sẽ luôn đồng hành cùng các nhà quản lý, nhà khoa học tháo gỡ mọi khó khăn, vướng mắc để KH&CN thực sự là động lực then chốt trong phát triển trên tất cả các lĩnh vực kinh tế - xã hội

Hải Hằng